

УДК 061:316.772

DOI 10.32461/2409-9805.4.2022.269801

Цитування:

Палій С. В. Сучасні обласні інформаційно-аналітичні центри: структурно-функціональні особливості. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 4. С. 50–54.

Paliy S. (2022). Modern Regional Information and Analytical Centres: Structural and Functional Features. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 50–54 [in Ukrainian].

Палій Сергій Васильович,

аспірант Київського національного університету культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0001-8685-2631>
paliysergiy7777@gmail.com

СУЧАСНІ ОБЛАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ

Мета статті – виявити структурно-функціональні особливості обласних інформаційно-аналітичних центрів XXI ст. та окреслити завдання і напрям їх діяльності в контексті прийняття ефективних управлінських рішень. **Методологія дослідження.** Застосовано логічний, системно-структурний і порівняльний методи для узагальнення теоретико-методологічних засад та виявлення змісту діяльності обласного інформаційно-аналітичного центру, а також розгляду його як системи, тобто цілісності, що складається з підсистем та елементів різного рівня, які перебувають у функціональній взаємозалежності; методи системного аналізу та синтезу для з'ясування ролі та місця інформаційно-аналітичних центрів у системі державних, приватних та громадських структур. **Наукова новизна.** Досліджено структуру, функції, завдання та напрям роботи обласних інформаційно-аналітичних центрів; розглянуто концепцію організації діяльності обласного інформаційно-аналітичного центру, що містить у собі систему принципів, стратегію реалізації, напрями інформаційно-аналітичної роботи та критерії оцінки її результативності. **Висновки.** Основою діяльності сучасних обласних інформаційно-аналітичних центрів є здійснення обробки фактичних даних з елементами прогнозування, що позиціонується як дієвий інструмент для перетворення інтуїтивних понять у логічну категорію, на працювання оптимальних управлінських рішень, узагальнення розрізнених даних, дослідження неочевидних процесів у соціально-економічному та політичному житті, науково-дослідній діяльності та ін. з метою отримання якісно нової інформації в результаті узагальнення матеріалів, які були прийняті до опрацювання не систематизованими. Перспективи розвитку інформаційно-аналітичних центрів обласного рівня безпосередньо залежать від виконання таких завдань: створення єдиного інформаційного простору кожної області країни (офіційна та додаткова інформація обласного та муніципального рівнів для забезпечення моніторингу соціально-економічних процесів, прогнозування ситуації, прийняття та виконання управлінських рішень органами державної влади та місцевого самоврядування); формування, актуалізація і систематизація баз даних інтегрованих інформаційних фондів про ситуацію в області щодо створення Центрального сховища обласної інформаційної системи з моніторингу й налізу ситуації в області; реалізація інформаційно-аналітичної системи моніторингу, аналізу та оцінки розвитку області; забезпечення аналізу та оцінки розвитку території порівняно з показниками розвитку інших областей.

Ключові слова: обласний інформаційно-аналітичний центр, структура, функції, управлінські рішення.

Paliy Serhii,

Graduate Student,

Kyiv National University of Culture and Arts

MODERN REGIONAL INFORMATION AND ANALYTICAL CENTRES: STRUCTURAL AND FUNCTIONAL FEATURES

The purpose of the article is to reveal the structural and functional features of regional information and analytical centres of the 21st century and outline the tasks and direction of their activities in the context of making effective management decisions. **Research methodology.** Logical, system-structural, and comparative methods were applied to summarise the theoretical and methodological principles and identify

the content of the regional information-analytical centre's activities, as well as consider it as a system, i.e. integrity, consisting of subsystems and elements of different levels that are functionally interdependent. Methods of system analysis and synthesis has been used to clarify the role and place of information and analytical centres in the system of state, private, and public structures. **Scientific novelty.** The structure, functions, tasks and direction of work of regional information and analytical centres were studied; the concept of organising the activity of the regional information and analytical centre, which includes a system of principles, implementation strategy, directions of information and analytical work and criteria for evaluating its effectiveness, is considered. **Conclusions.** The basis for the activity of modern regional information and analytical centres is the processing of actual data with elements of forecasting. It is positioned as an effective tool for transforming intuitive concepts into a logical category, developing optimal management solutions, summarising disparate data, researching non-obvious processes in socio-economic and political life, research activities, with the aim of obtaining qualitatively new information as a result of the generalisation of materials that were not systematised and accepted for processing. The prospects for the development of information and analytical centres at the regional level directly depend on the described below tasks. The creation of a single information space for each region of the country aims to provide official and additional information at the regional and municipal level to ensure monitoring of socio-economic processes, forecasting the situation, adoption and implementation of management decisions by state authorities and local self-government. Formation, updating and systematisation of databases of integrated information funds about situations in the region in relation to the creation of the Central repository of the regional information system is aimed to monitor and find the situation in the region. It also implements the information and analytical system of monitoring, analysis, and evaluation of the development of the region, provides analysis and evaluation of the development of the territory in comparison with the development indicators of other regions.

Keywords: regional information and analytical centre, structure, functions, management decisions.

Актуальність теми дослідження. Тенденції розвитку інформаційного суспільства на початку XXI століття набули часткового втілення на мікрорівні, що проявилось в суттєвих трансформаціях структури державних закладів та приватних підприємств, у виникненні служб та структур, діяльність яких побудована на принципах інформаційно-аналітичної діяльності.

Однією з характерних особливостей суспільства кінця XX – початку XXI століття є створення та розвиток інформаційно-аналітичних центрів різноманітного призначення практично в усіх галузях людської діяльності в усьому світі як дієвих інструментів для пошуку, моделювання та аналізу необхідної інформації.

Ефективність державного управління безпосередньо залежить від своєчасності виявлення та вирішення проблем державними органами. У цьому контексті особливого значення набуває інформаційно-аналітична підтримка управління, яка є технологічною підсистемою обласної системи управління, що призначена для забезпечення своєчасної, достовірної та актуальної інформації керівництва обласної державної адміністрації та його апарату. Відповідно це актуалізує дослідження особливостей функціонування сучасних обласних інформаційно-аналітичних центрів та окреслення напряму їх діяльності в контексті прийняття ефективних управлінських рішень

Аналіз досліджень та публікацій дає змогу констатувати, що специфіка формування та функціонування обласних інформаційно-аналітичних центрів не стала предметом спеціального наукового дослідження – лише частково діяльність окремих з них

висвітлили вітчизняні науковці. Так, наприклад, Р. Коваль, аналізуючи проблематику вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів влади [3], наголошує на необхідності створення Регіонального інформаційно-аналітичного центру для здійснення виконавчої, контрольної та координаційної функції з метою вдосконалення системи управління інформатизацією органів виконавчої влади. О. Нестеренко, досліджуючи принципи, концепції, методологію, моделі, методи та засоби інформаційних технологій забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності органів управління в сучасному інформаційному середовищі, приділяє увагу вивченню проблем аналізу, моделювання та побудови систем інформаційно-аналітичного забезпечення. Науковець наголошує, що основною метою впровадження інформаційних систем в органах управління є «не забезпечення рутинних операцій, а створення нових технологій аналітичної підтримки прийняття рішень» [5, 72]. Особливостям створення інформаційно-аналітичної служби в Одеському регіоні як складової вдосконалення інформаційної діяльності обласної державної адміністрації та визначенню головних напрямів діяльності Обласного інформаційно-аналітичного центру присвячена наукова розвідка О. Татакі «Обласний інформаційно-аналітичний центр як складова удосконалення інформаційної діяльності Одеської облдержадміністрації» [7]. Дослідниця здійснює спробу визначити пріоритетні напрями діяльності Обласного інформаційно-аналітичного центру (упровадження сучасних ІТ-технологій в економіку області, створення нових, зокрема й міжнародних проєктів, а також

дотримання вимог Концепції створення інформаційного суспільства в Україні). Діяльність сучасних інформаційних центрів як важливої складової соціальних інформаційних комунікацій описує В. Пальчук у статті «Соціальні інформаційні комунікації і розвиток діяльності сучасних інформаційних центрів» [6].

Проте представлені в науковому вимірі розвідки, незважаючи на високу практичну та теоретичну значущість, на жаль, не висвітлюють всіх аспектів означеного питання.

Мета дослідження – виявити структурно-функціональні особливості обласних інформаційно-аналітичних центрів XXI століття та окреслити завдання і напрям їх діяльності в контексті прийняття ефективних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Збільшення кількості та посилення ролі інформаційно-аналітичних центрів на сучасному етапі зумовлено специфікою нинішньої інформаційної доби і є своєрідним показником відповідності влади та громадськості сенсовому змісту інформаційного суспільства, під яким, згідно з класичним формулюванням, розуміють міру узагальнених знань цього соціуму.

Інформаційно-аналітичні центри, які позиціуються як «фундамент для ефективної інтелектуальної платформи процесу ухвалення управлінських рішень» [4, 86], діють як окрема організація (зазвичай громадська), структурний підрозділ або робочий орган (переважно державних інституцій). Крім того, інформаційно-аналітичні центри включають блок управлінської підтримки, тобто комплекс функцій, пов'язаний з проєктуванням та організацією ефективних інформаційно-аналітичних процесів.

Концептуальною особливістю діяльності інформаційно-аналітичного центру є система досягнення мети, що визначає стратегію дій зі створення інноваційного продукту – від розвитку інструментів для організації та пошуку інформаційних ресурсів до розробки прототипу продукту.

Основу структури діяльності обласних інформаційно-аналітичних центрів, результат якої полягає у формуванні алгоритму практичного вирішення певної проблеми, становлять такі процеси, як:

- аналіз мети та постановка завдань роботи;
- здійснення збору інформації в комплексі з адаптацією до можливих трансформаційних умов;
- виявлення сутності досліджуваних процесів та явищ;
- аналіз та оцінка отриманих даних у контексті управлінських цілей;
- формування моделей на основі суттєвої частини даних і специфіки середовища існування об'єкта;
- перевірка моделі на відповідність;
- планування та проведення експерименту в природних умовах або розробка адекватної робочої моделі;
- формування нових завдань на основі

дослідження та прогнозування;

- обґрунтування результатів і їх донесення до споживача, виконавця або посадовця, який приймає рішення.

Технологіями діяльності обласних інформаційно-аналітичних центрів є такі:

- технологія інституціоналізації інформаційно-аналітичної діяльності;
- технологія організації процесу аналітики;
- технологія управління кадровими процесами в інформаційно-аналітичних структурах;
- технологія формування інтерактивного простору аналітики;
- технологія інформаційно-комунікаційного забезпечення інформаційно-аналітичної роботи центру.

У цьому контексті варто наголосити на дотриманні обласними інформаційно-аналітичними центрами державної політики в галузі інформаційних ресурсів [2, 340].

Розвиток фундаментальної науки на сучасному етапі пов'язаний з подальшим обґрунтуванням впливу інформаційного фактора на мікрорівні: рівні інформаційно-аналітичних структур (зокрема й центрів) загалом та окремих складових, із них функціональних.

Причини ускладнення інформаційно-аналітичної роботи науковці виділяють такі:

- відсутність повної і точної інформації для здійснення подальшої аналітичної діяльності (зазвичай зумовлено браком ресурсів її отримання та відповідного рівня взаємодії і взаємобміну інформацією між підрозділами);
- брак часу на вирішення складних питань та обробку значних обсягів інформації (спричинено необхідністю термінового прийняття управлінських рішень);
- відсутність чітко визначених критеріїв та варіантів прийняття рішень;
- відсутність високого рівня культури використання інформаційно-аналітичних матеріалів у вищого керівного складу [1, 13].

Не менш вагомими причинами, на нашу думку, є проблеми з належним технічним та методичним забезпеченням:

- брак програмно-апаратних засобів, що відповідають рівню розвитку інформаційно-комунікаційної галузі XXI століття;
- недоліки наявних систем показників та чинних методик їх розрахунку;
- неналежний рівень телекомунікаційних мереж, інформаційного фонду й аналітичної бази;
- обмежений доступ до новітніх інформаційно-пошукових систем.

Проте головною причиною дослідники називають брак фахівців, які володіють інформаційно-аналітичною компетентністю [1, 13–14].

На сучасному етапі склалися сприятливі умови для прискореного та масштабного

впровадження сучасних інформаційних технологій на всіх рівнях державних управлінських структур, що пов'язано передусім з осучасненням технічного, зокрема комп'ютерного, устаткування, чіткою організаційною діяльністю, сформованою системою розподілу обов'язків та функцій між управліннями.

Створенню інформаційно-аналітичних служб в областях сприяють розробка та реалізація концепцій, програм і проєктів обласної інформатизації. Реальні користувачі визначають та формують інформаційні потоки, задають характер, частоту постачання, обсяги інформації, усвідомлюють, яка саме інформація необхідна для підготовки й прийняття рішень.

Розглянемо специфіку функціональної структури інформаційно-аналітичного центру на прикладі типового обласного інформаційно-аналітичного центру. Робота інформаційно-аналітичного центру поділена на функціональні підсистеми:

- підсистема збирання, обробки та збереження інформації: призначенням є забезпечення збирання, попередньої обробки, накопичення та збереження інформаційних ресурсів, які характеризують різноманітні сфери життєдіяльності міста;

- підсистема аналізу інформаційно-аналітичних матеріалів: підсистема призначена для забезпечення досліджень та прогнозування процесів розвитку галузей життєдіяльності міста;

- підсистема формування інформаційно-аналітичних матеріалів: завдання – забезпечення розробки та оформлення інформаційно-аналітичних матеріалів на основі результатів проведеного аналізу в підсистемі аналізу інформації та прогнозування;

- підсистема надання інформації: призначенням є надання інформації за показниками соціально-економічного розвитку міста та інших територій, інформації за показниками бюджету міста, а також інформаційно-аналітичних матеріалів, розроблених у процесі діяльності інформаційно-аналітичного центру;

- підсистема захисту інформації: завдання – проведення операцій, спрямованих на захист інформації, що міститься в системі інформаційно-аналітичного центру, та недопущення несанкціонованого доступу до неї.

Основним змістом обробки даних є аналітична обробка структурованої числової інформації, моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку міста, оцінка ефективності варіантів управлінських рішень та, зрештою, розробка інформаційно-аналітичних матеріалів.

Серед основних завдань обласних інформаційно-аналітичних центрів назвемо:

- інформаційний моніторинг економічної, соціально-політичної, екологічної ситуації з наступною підготовкою оглядів, ситуаційних довідок і прогнозів;

- проведення експертизи нормативних документів,

- значущих управлінських рішень та обласних проєктів;
- здійснення аналізу діяльності територіальних органів управління;

- моніторинг соціально-політичної ситуації в області, забезпечення взаємодії керівників територіальних органів влади з місцевими відділеннями політичних партій, лідерами громадських, національних та релігійних організацій;

- виявлення публікацій у центральних і місцевих друкованих ЗМІ про ситуацію в області та роботу органів виконавської влади;

- оцінка управлінських рішень органів виконавської влади, узагальнення досвіду територіального управління в Україні та за кордоном, участь у веденні баз даних обласної інформації;

- підготовка аналітичних матеріалів про економічну та політичну ситуацію в області.

Специфіка діяльності обласного інформаційно-аналітичного центру в органах виконавської влади полягає в його інтегруванні в управлінські процеси. Основними особливостями є:

- прикладний характер інформаційно-аналітичної діяльності в органах державної влади на обласному рівні (аналітика заснована не стільки на глибокій власній розробці проблем, скільки на залученні експертів та узагальненні готового матеріалу, на координації діяльності наукових колективів, зокрема соціологів, політологів, юристів та ін.);

- домінування внутрішніх вимог до термінів, повноти, достовірності, обґрунтованості інформації, відповідальності виконавців (іншими словами, оперативність та ефективність переважає над глибиною та оригінальністю розробки проблем).

Питання підвищення ефективності обласних інформаційно-аналітичних центрів передбачає: збільшення фінансування фундаментальних і прикладних розробок інформаційно-аналітичних систем; створення координаційної ради з методології аналітичної діяльності; проведення професійних семінарів для аналітичних служб та науково-дослідних організацій на регулярній основі; узагальнення досвіду інформаційно-аналітичної роботи; організацію системи обміну аналітичними та методичними матеріалами; централізоване забезпечення інформаційно-аналітичних служб відповідними програмно-технічними й інформаційно-комунікаційними ресурсами; розробку засобів інтеграції програмних засобів та баз даних в умовах постійного оновлення їх переліку.

Наукова новизна. Досліджено структуру, функції, завдання та напрям роботи обласних інформаційно-аналітичних центрів; розглянуто концепцію організації діяльності обласного інформаційно-аналітичного центру, що включає в себе систему принципів, стратегію реалізації, напрями інформаційно-аналітичної роботи й критерії оцінки

її результативності.

Висновки. Основою діяльності сучасних обласних інформаційно-аналітичних центрів є здійснення обробки фактичних даних з елементами прогнозування, що позиціонується як дієвий інструмент для перетворення інтуїтивних понять в логічну категорію, напрацювання оптимальних управлінських рішень, узагальнення розрізаних даних, дослідження неочевидних процесів у соціально-економічному та політичному житті, науково-дослідній діяльності та ін. з метою отримання якісно нової інформації в результаті узагальнення матеріалів, які були прийняті до опрацювання не систематизованими. Перспективи розвитку інформаційно-аналітичних центрів обласного рівня безпосередньо залежать

від виконання таких завдань: створення єдиного інформаційного простору кожної області країни (офіційна та додаткова інформація обласного й муніципального рівнів для забезпечення моніторингу соціально-економічних процесів, прогнозування ситуації, прийняття і виконання управлінських рішень органами державної влади та місцевого самоврядування); формування, актуалізація та систематизація баз даних інтегрованих інформаційних фондів про ситуацію в області щодо створення Центрального сховища обласної інформаційної системи з моніторингу та аналізу ситуації в області; реалізація інформаційно-аналітичної системи моніторингу, аналізу та оцінки розвитку області; забезпечення аналізу та оцінки розвитку території порівняно з показниками розвитку інших областей.

Список використаних джерел

1. Бакуменко Р. Інформаційно-аналітичне забезпечення органів військового управління: стан, проблеми та підготовка фахівців. *Військова освіта*. 2019. № 1(39). С. 8–16.
2. Добровольська В. В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового суспільства : дис. ... докт. наук із соц. ком.: 27.00.02 / Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2020. 442 с.
3. Коваль Р. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів влади : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 / Харків, 2008. 20 с.
4. Лисенко Т. В. Проблеми функціонування мережі інформаційно-аналітичних центрів України на сучасному етапі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 86–94.
5. Нестеренко О. В. Методологія побудови систем інформаційно-аналітичного забезпечення адміністративного управління : дис. ... докт. техн. наук: 05.13.06 / Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України. Київ, 2020. 435 с.
6. Пальчук В. Соціальні інформаційні комунікації і розвиток діяльності сучасних інформаційних центрів. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 46. С. 74–91.
7. Татакі О. Обласний інформаційно-аналітичний центр як складова удосконалення інформаційної діяльності Одеської облдержадміністрації. *Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації* : зб. матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 24–25 березня 2016 р.) / за заг. ред.: В. Г. Спрінсяна. Дніпропетровськ : Середняк Т. Київ, 2016. 526 с.

References

1. Bakumenko, R. (2019). Information and analytical support of military administration bodies: state, problems and training of specialists. *Military education*, 1(39), 8–16 [in Ukrainian].
2. Dobrovolska, V. V. (2020). Information and documentation support for the development of the socio-communication space of the culture of Ukraine in the era of the digital society. Ph.D. Kyiv: National Academy of Managers of Culture and Arts [in Ukrainian].
3. Koval, R. A. (2008). Informational and analytical support for the activities of government bodies. Kharkiv [in Ukrainian].
4. Lysenko, T. V. (2020). Problems of functioning of the network of information and analytical centers of Ukraine at the current stage. *Library science. Documentary science. Informatology*, 4, 86–94 [in Ukrainian].
5. Nesterenko, O. V. (2020). Methodology of building systems of information and analytical support of administrative management. Ph.D. Kyiv: Institute of Telecommunications and Global Information Space of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
6. Palchuk, V. (2017). Social information communications and the development of modern information centers. *Scientific works of the National Library of Ukraine named after V. I. Vernadskyi*, 46, 74–91 [in Ukrainian].
7. Tataki, O. (2016). The regional information and analytical center as a component of improving the information activity of the Odesa regional state administration Current issues of document studies and information activity: theories and innovations: coll. Materials II International science and practice conference, Odesa, March 24–25, 2016. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.10.2022
Отримано після доопрацювання 14.11.2022
Прийнято до друку 22.11.2022